

UDC 930.58 (—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES
XXVII

Rédacteur

NIKOLA TASIĆ

Directeur de l'Institut des Etudes balkaniques

Secrétaire

ALEKSANDAR PALAVESTRA

Membres de la Rédaction

MILUTIN GARAŠANIN, MILKA IVIĆ, ČEDOMIR POPOV,

ANTHONY-EMIL TACHIAOS (Thessalonique),

DIMITRIJE DJORDJEVIĆ (Santa Barbara), DRAGOSLAV ANTONIJEVIĆ,

VESELIN DJURETIĆ, MIODRAG STOJANOVIĆ

BELGRADE

1996

НАУЧНО ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ

Радојица Јовићевић, *О ИМЕНИМА - чланци и расправе*. Београд 1995. Издавач Филолошки факултет Универзитета у Београду.

Научни посленици у области ономастичких студија имају пред собом не само тематски разноврсну него и језичком грађом богато илустровану студију *О именима - чланци и расправе*, аутора Радојице Јовићевића, професора на Катедри за јужнословенску филологију Филолошког факултета у Београду. Проницљив у запажањима, аналитичан и разложен у доказном поступку, Јовићевић своја истраживања заснива на разуђености ономастичких студија. Хронолошки посматрано, њега интересују лична имена у *Новом завету*, старословенска и стара српска имена и презимена, старословенска адаптација имена једне богиње (Лето), грцизирана и грчка *potina prorġia* - у старословенском језику. Посебно поглавље, готово трећина књиге (стр. 120-186), посвећено је личним именима у *Псалтиру Црнојевића*, поводом 500-годишњице српскога штампарства. Укратко, нема готово ниједне тематске целине на овим страницама, већег или мањег захвата, а да аутор не влада суверено језичком грађом свих граматичких категорија, и онда када их пореди са грчким или грцизираним облицима.

Проучавајући старословенске јеванђелске и многе друге преводе *Новога завета*, Јовићевић запажа

бројна топономастичка "разночте-нија", у ствари, синонимне називе за један исти појам, за исти предео, и закључује да они проистичу углавном из грчког изворника. Мало је грчких и грцизираних индеклинабилних имена у старословенском језику која се нису уклопила у његову деклинацију, било "морфолошком адаптацијом, тј. ослањањем на словенске апелативе, или деривационом адаптацијом, то јест ослањањем на словенска властита имена - дакле, суфиксално, или пак на трећи начин - крћењем основе", закључује наш аутор. Али, он је, с разлогом, врло опрезан када узима релевантне грчке примере. Наиме, он се не ослања на доцније преписе, уколико нису сачувани преведени текстови.

У тексту *Грцизирана и грчка potina prorġia и айелайиви на - њ у старословенском језику* издвајамо неколико изузетно драгоцених запажања и наглашених ауторових сазнања насталих као резултат његовог критичког односа према мишљењима неких ранијих истраживача (А. Вајана, Р. Ајтцетмилера, Л. Садник и др.). Реч је, најпре, о примерима са интервокалским спирантом -γ- који су у старословенски језик ушли из народног грчког језика. Полазећи од тога да је "ортографска тра-

диција била веома јака, десило се да примери за ову - као и за неке друге гласовне појаве грчкога језика - буду забележени пре у старословенским споменицима, него у грчким текстовима византијске епохе. Зато ови и овакви примери имају двоструки значај: 1. представљају "драгоцен материјал за историју грчкога језика" и 2. за нас много важније - указује на то да су први словенски преводиоци у своје преводе уносили поједине грцизме не као позајмљенице из књижевног грчког језика, него у облику у коме су из народнога грчког ушли у језик оних Словена, чији је говор послужио као основа за први књижевни језик словенски".

Када говори о старословенској адаптацији имена грчке богиње Лето (ном. Λετώ, ген. Λετούς), у Супрасаљском зборнику, колега Јовићевић документовано образлаже зашто је овде преузет баш грчки генитив овога женскога

личног имена. "Преводаца је", сматра аутор, "адаптацијом излаз напаша у грчком генитиву, али не због лакше транскрипције, већ зато што се само тај грчки облик својим завршетком могао уклопити у словенску деклинацију. Преузимање грчкога генитива није, дакле, никаква транскрипција (ни транслитерација), него је то морфолошка адаптација грчкога женскога личног имена словенским именицама женскога рода -и-деклинације".

Књига чланака и расправа Јовићевића о грчким позајмљеницама у старословенском језику, о старословенским календарским именима с окрњеном основом, о персонифицираним називима, ономастичким деривацијама, грцизираним еквивалентима појединим (старо)словенским именима, представља научно превазилажење досадашњих резултата језичких проучавања у области славистичких и балканолошких ономастичких студија.

Миодраг Стојановић

Светлана Поповић, КРСТ У КРУГУ

Архитектура манастира у средњовековној Србији, Београд 1994, Републички завод за заштиту споменика културе, Просвета, (Библиотека Уметнички споменици), 536 стр., 7 слика у боји, 138 црно-белих, резиме на енглеском језику.

Кратак преглед стручне литературе објављиване током

последњих пола века открио би да су свеобухватна истраживања две